

*Խաչատուր Աբովյանի անվան հայկական պետական մանկավարժական
համալսարանի հայրուկ կրթության ֆակուլտետի լոգոպեդիայի և
վերականգնողական թերապիայի ամբիոնի դասախոս, համալսարանի
շախմատի կրթական հետազոտությունների կենտրոնի գիտաշխատող*

ՏԱՐԲԱԿԱՆ ԴԱՍԱՐԱՆՆԵՐԻ՝ ՄՏԱՎՈՐ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐ ՈՒՆԵՑՈՂ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐԻ ԳՐԱՎՈՐ ԽՈՍՔԻ ԽԱՆԳԱՐՈՒՄՆԵՐԻ ՇՏԿՄԱՆ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՄՈՏԵՑՈՒՄՆԵՐԸ ՄԱՅՐԵՆԻԻ ՈՒՍՈՒՑՄԱՆ ԳՈՐԾԸՆԹԱՑՈՒՄ

Հոգվածում ներկայացված է հատուկ (օժանդակ) դպրոցի տարրական դասարաններում սովորողների գրավոր խոսքի խանգարումների շտկման միջոցների ու մեթոդների տեսական հիմնավորումը, ինչպես նաև սովորողների գրավոր խոսքի խանգարումների շտկման հիմնական միջոցների, մեթոդների և կիրառման պայմանների վերլուծական նկարագիրը: Նյութում հանգամանալից ներկայացված են նաև հատուկ (օժանդակ) դպրոցի տարրական դասարաններում սովորողների գրավոր խոսքի խանգարումների շտկման ուղղված խաղեր, վարժություններ ու առաջադրանքներ:

Հանգուցային բառեր և արտահայտություններ. գրավոր խոսքի խանգարում, մտավոր զարգացման խանգարումներ ունեցող, շտկում, մայրենիի ուսուցման գործընթաց, լոգոպեդական աշխատանքներ

Վերջին տարիներին ուսուցիչների և լոգոպեդների պրակտիկայում մեծ թիվ են կազմում դպրոցական ծրագիրը դժվարությամբ յուրացնող, կարդալու և գրելու գործընթացում կայուն և կրկնվող բնույթի սխալներ ունեցող սովորողները: Գրելու և կարդալու գործընթացների խանգարումները տարածված են ինչպես բնականոն զարգացում ունեցող, այնպես էլ զարգացման խանգարումներ ունեցող սովորողների շրջանում: Սրանով է պայմանավորված գրավոր խոսքի խանգարումների շտկման խնդրի նկատ-

մամբ տարրական դասարաններում դասավանդող ուսուցիչների, լոգոպեդների և ծնողների անհանգստությունը հետաքրքրությունը: Հատուկ (օժանդակ) դպրոցում սովորողները, ունենալով գլխուղեղի օրգանական ախտահարում և, դրանով պայմանավորված, ճանաչողական գործունեության կայուն խանգարում, որպես երկրորդային դրսևորումներ, ունեն նաև խոսքային խանգարումներ, որոնցում մասնավորապես գերակշռում են գրավոր խոսքի՝ գրելու և կարդալու գործընթացների խանգարումները՝ դիսլեքսիան և դիսգրաֆիան: Այս խնդիրներն ավելի շատ նկատելի են դպրոցական ուսուցման առաջին-երկրորդ տարում, շատ դեպքերում դրանք մնում են ողջ ուսումնական գործունեության ընթացքում, որոնք դժվարացնում են սովորողների ոչ միայն հաղորդակցվելու, գրել-կարդալու գործընթացը, այլև բացասաբար է անդրադառնում նրանց գիտելիքներ ձեռք բերելու, ժամանակակից աշխարհում այս երեխաների սոցիալական հարմարվողականության ու ինտեգրման գործընթացի վրա [8, 10, 11, 12]:

Հատուկ (օժանդակ) դպրոցի տարրական դասարաններում մայրենիի և մյուս առարկաների ուսուցման գործընթացում սովորողների ունեցած դժվարությունները հաղթահարելու գործընթացն իրականանում է նրանց պահպանված հնարավորությունների առավելագույնս

օգտագործման հաշվին: Այս երեխաների գրավոր խոսքի խանգարումների շտկման նպատակով մայրենիի դասերին անցկացվող վարժությունների ու առաջադրանքների կիրառման նպատակն ոչ միայն ուսուցողական է, այլ ունի ճանաչողական, շտկողական, զարգացնող և դաստիարակչական նշանակություն, սակայն մտավոր զարգացման խնդիրներ ունեցող երեխաների գրավոր խոսքի խանգարումների շտկումը հնարավոր է և պայմանավորված է լոգոպեդի և ուսուցչի փոխհամաձայնեցված աշխատանքով: Մայրենիի ուսուցման գործընթացում և լոգոպեդական պարապմունքներին այս երեխաների հետ տարվող աշխատանքներն իրարից անկախ չեն. դրանք փոխլրացնում են միմյանց և ուղղված են երեխաների խոսքային և ոչ խոսքային գործընթացների զարգացմանը [1, 5, 6, 8, 11, 12]:

Մասնավորապես լոգոպեդի և ուսուցչի համագործակցությամբ առաջնային է դառնում մտավոր զարգացման խնդիրներ ունեցողների հնչյունահնչության գործընթացների, լեզվական վերլուծություն և համադրություն կատարելու՝ հնչյունը տառի և տառը հնչյունի հետ հարաբերակցելու, բառից հնչյունն առանձնացնելու, բառում հնչյունի տեղն ու դիրքը որոշելու, գրությամբ մոտ տառերն իրարից տարբերակելու և այլ կարողությունների զարգացումը: Սրանով պայմանավորված՝ ուսուցչի և լոգոպեդի աշխատանքում կարևորվում է մայրենիի ուսուցման գործընթացում սովորողների լեզվական տարրական գիտելիքներ ձեռք բերելը, ուսումնական մյուս առարկաների դժվարությունները հաղթահարելը և դրանք սեփական խոսքում գործածելը:

Մտավոր զարգացման խնդիրներ ունեցող երեխաների գրավոր խոսքի խանգարումների վաղ բացահայտումը և շտկումը կարևոր են ուսուցումը մեթոդապես ճիշտ կազմակերպելու համար: Մայրենիի ուսուցման գործընթացում

գրավոր խոսքի խանգարումների շտկումն իրականացվում է՝ հաշվի առնելով մտավոր զարգացման խնդիրներ ունեցող երեխաների հոգեկան, անհատական և տարիքային զարգացման առանձնահատկությունները, ուսումնադաստիարակչական խնդիրները, նրանց բնորոշ գրավոր խոսքի խանգարումների և դրանց շտկման առանձնահատկությունները [2, 3, 4, 7, 9, 13]:

Մեր հետազոտության նպատակը հատուկ (օժանդակ) դպրոցի տարրական դասարաններում սովորողների մայրենիի ուսուցման գործընթացում գրավոր խոսքի խանգարումների շտկման միջոցների ու մեթոդների մշակումն է, որից ելնելով առանձնացրել ենք հետևյալ խնդիրները՝

- ուսումնասիրել և վերլուծել մտավոր զարգացման խնդիրներ ունեցող դպրոցականների գրավոր խոսքի խանգարումների շտկման ժամանակակից մոտեցումները մայրենիի ուսուցման գործընթացում.

- որոշել այս երեխաների մայրենիի ուսուցման գործընթացում դրսևորվող գրավոր խոսքի խանգարումների հիմնական տեսակները.

- մշակել մտավոր զարգացման խնդիրներ ունեցողների գրավոր խոսքի խանգարումների շտկմանն ուղղված միջոցներ, մեթոդներ և դրանց կիրառման պայմաններ:

Հետազոտական աշխատանքի նպատակին ու առաջադրված խնդիրներին համապատասխան՝ մեր կողմից ընտրվել են հետազոտության հետևյալ մեթոդները.

- հոգեբանական և մանկավարժական հետազոտության մեթոդների (դիտում, հարցում, զրույց, անկետավորում) կիրառում.

- ուսումնասիրվող հիմնահարցի վերաբերյալ ուսումնական ծրագրերի, ձեռնարկների և ատենախոսական նյութերի բովանդակության վերլուծություն.

- հետազոտման էմպիրիկ մեթոդ-

ների (գրավոր առաջադրանքներ, ընթերցանության նյութեր, ստեղծագործական և ստուգողական աշխատանքներ, լեզվաքերականական խաղեր և այլն) կիրառում.

- լոգոպեդական մեթոդների (բանավոր խոսքի, գրավոր խոսքի հետազոտում, լոգոպեդական պարապմունքների, խաղերի անցկացում) կիրառում.

Մեր կողմից ուսումնասիրվել և հետազոտվել են չորս հատուկ (օժանդակ) դպրոցի 1-4-րդ դասարաններում սո-

վորող 285 աշակերտի գրավոր խոսքի խանգարումների առանձնահատկությունները: Հետազոտության արդյունքում բացահայտվել և պարզաբանվել են մտավոր զարգացման խնդիրներ ունեցող դպրոցականների գրելու և կարդալու գործընթացում դրսևորվող կայուն և կրկնվող բնույթի սխալները:

Ստորև բերված նկարում առանձնացրել ենք 3-րդ և 4-րդ դասարաններում սովորողների գրավոր խոսքում առավել հաճախ հանդիպող սխալները:

Նկ. 1 Հայրուկ (օժանդակ) դպրոցի փարսական դասարաններում սովորողների գրավոր խոսքում հանդիպող սխալների տոկոսային արտահայտությունը

Ինչպես երևում է նկարից, սովորողների գրավոր խոսքում գերակշռում են **հնչյունների, տառերի, վանկերի, ամբողջական բառերի, դրանց վերջավորությունների բացթողումները և տեղափոխումները** (14%), **արտասանությանը և հնչողությանը մոտ հնչյունների շփոթումները և փոխարինումները** (12%): Մեծ թիվ են կազմում **գրության մոտ կամ նման տառերի և բառերի շփոթումներն ու փոխարինումները** (9, 8%), **փարսական կոմբորոշման խանգարումները** (8, 4%) և այլն:

Ստավոր զարգացման խանգարումներ ունեցողների **լսողական, տեսողական ընկալման, վերլուծություն և**

համադրություն կապարելու կարողությունները յուրահատուկ ձևով են զարգացած: Նրանք դժվարանում են համեմատել, տարբերակել առարկաները, երևույթները և այլն: Աշակերտների **բանավոր կապակցված խոսքում** (երկխոսություն, իրավիճակային խոսք, հեքիաթների, պատմվածքների պատմում, տեսածի, լսածի, զգացածի վերարտադրում և այլն) և **գրավոր կապակցված խոսքում** (շարադրություն, փոխադրություն) առկա քերականական սխալների շտկման ուղղությամբ աշխատանքները պետք է տարվեն ինչպես մայրենիի դասերին, այնպես էլ լոգոպեդական պարապմունքներին՝ մտքերը հաջորդաբար

և տրամաբանորեն իրար կապելու, ժամանակային, խոսքիմասային, հոլովական ու դիմաթվային վերջավորությունները, կապերն ու կապական բառերը իրար հետ համաձայնեցնելու և նմանատիպ այլ աշխատանքներ [4, 5, 7, 9, 11, 13]:

Գրավոր խոսքի խանգարումների շտկման գործընթացում կարևոր է հաշվի առնել **սովորողների անհատական և հոգեկան գործընթացների զարգացման, անձնային հոգեբանական առանձնահատկությունները**:

Գրելու և կարդալու գործընթացում կարևոր և առանձնահատուկ նշանակություն ունեն ինչպես սովորողների **ընդհանուր շարժողականությունը**՝ նստելու դիրքը, գիրքը կամ տետրը աչքերից որոշակի հեռավորության վրա պահելը և այլն, այնպես էլ **մանր և նուրբ շարժողականությունը**՝ գրաշարժողական կարողությունների աչքերի և ձեռքի մատների շարժումների համաձայնեցված աշխատանքը: Հետազոտողները նշում են երեխաների մանր և նուրբ շարժողականության խանգարումների և նրանց տեսաշարժողական պատկերացումների խանգարումների կապը:

Վերը թվարկված գործոններից յուրաքանչյուրը գրեթե երբեք առանձին չի դրսևորվում և դրանցից մեկի խանգարումը կարող է առաջ բերել մյուս գործընթացների խանգարում, օրինակ, հնչյունահնչությային գործընթացների խանգարումը և դրանով պայմանավորված խոսքի մյուս բաղադրիչների խանգարումները կարող են առաջ բերել գրավոր խոսքի խանգարումներ և այլն:

Մեր կարծիքով, մտավոր զարգացման խանգարումներ ունեցող դպրոցականների գրավոր խոսքի խանգարումների արդյունավետ շտկումը համակարգային մոտեցման կամ բազմաշերտ ձևով իրականացման մեջ է՝ հաշվի առնելով հատուկ մանկավարժական, լոգոպեդական, սոցիալ-հոգեբանական և լեզվաբանական սկզբունքներն ու մոտեցումները: Դրանք են.

1. **Հաջորդ մանկավարժական մոտեցումը**, որի կիրառումը լոգոպեդական պարապմունքներին և մայրենիի ուսուցման գործընթացում նպատակ ունի հաշվի առնել ընդհանուր և հատուկ մանկավարժության սկզբունքները, մեթոդները, մտավոր զարգացման խանգարումներ ունեցող երեխաների ուսուցման պայմանները ուսումնական գործընթացը (խաղային ուսուցում, անհատական և տարբերակված ուսուցում և այլն):

2. **Լեզվաբանական մոտեցման** նպատակը դպրոցականների լեզվի և մտածողության զարգացումն է, ուսումնական այլ առարկաներից անհրաժեշտ գիտելիքներ ձեռք բերելու, գրել-կարդալու, քերականորեն ճիշտ մտքեր ձևակերպելու, վերլուծելու, համադրելու, ընդհանրացնելու և մասնավորեցնելու կարողությունների զարգացումը:

3. **Սոցիալ-հոգեբանական մոտեցումը** նպատակ ունի ապահովել այս երեխաների հարմարեցումը միջավայրում՝ հաշվի առնելով նրանց ցածր ինքնագնահատականը, անվստահությունը սեփական անձի նկատմամբ, սովորելու ցածր մոտիվացիան, հետաքրքրությունների պակասը և այլն:

4. **Լոգոպեդական մոտեցման նպատակն է** լոգոպեդական մեթոդներն (խաղեր, վարժություններ, բառային) ու հնարները կիրառել՝ հաշվի առնելով երեխայի խոսքի նախադրյալների և խոսքի բոլոր բաղադրիչների, գրելու և կարդալու գործընթացների զարգացման առանձնահատկությունները, խոսքը պայմանավորող գործոնների՝ նյարդային համակարգի, հոգեկան գործընթացների զարգացման առանձնահատկությունները և այլն:

Ստորև բերված նկարում ներկայացված են մտավոր զարգացման խնդիրներ ունեցող դպրոցականների գրավոր խոսքի խանգարումների շտկման մեր կողմից մշակված համակարգային կամ բազմաշերտ մոտեցումը:

Նկ. 2. Մրավոր զարգացման խնդիրներ ունեցող դպրոցականների գրավոր խոսքի խանգարումների շտկման համակարգային մոդելի մասնական գծապատկեր

Հատուկ (օժանդակ) դպրոցի տարրական դասարաններում սովորողների գրավոր խոսքի խանգարումների շտկման միջոցների, մեթոդների տեսական հիմնավորումների վերլուծությունը մեզ հնարավորություն է տալիս կազմել շտկման բազմակողմանի կամ բազմաշերտ մոտեցման օրինակելի համակարգ, ինչպես նաև ընտրել, մշակել և այս երեխաների հոգեֆիզիոլոգիական զարգացման առանձնահատկություններին հարմարեցնել նրանց գրավոր խոսքի խանգարումների շտկման հատուկ միջոցները, մեթոդները:

Մեր կողմից որպես **գրավոր խոսքի խանգարումների շտկման միջոցներ** ընտրվել, մշակվել և կիրառվել են մայրենիի ուսուցման գործընթացում գործադրելի սովորողների հնչյունահնչությամբ ընկալումը, բառապաշարը, կապակցված խոսքը, տեսատարածական պատկերացումներն ու կողմնորոշումը, գրաշարժողական կարողություն-

ները **շփող և զարգացնող լեզվական խաղեր**, ինչպես նաև աշակերտների տեսողական, լսողական հիշությունն ու ուշադրությունը, ընկալումը, վերլուծությունն ու համադրությունը, գրավոր խոսքը զարգացնող, **գործնական վարժություններ**: Դրանք կիրառելի են թե՛ մայրենիի ուսուցման գործընթացում, թե՛ լոգոպեդական պարապմունքներին՝ հաշվի առնելով երեխաների զարգացման, տարիքային և անհատական առանձնահատկությունները, վարժությունների ու առաջադրանքների անցկացման նպատակը, պայմաններն ու արդյունավետությունը: Այսպես, **գրավոր խոսքի խանգարումներ չգրմանն ուղղված վարժություններ և առաջադրանքներ**: Երեխաներին առաջարկվում է՝

1. Փոքրատառերով և մեծատառերով քարտեր, որտեղից նրանք պետք է գտնեն մեծատառերը փոքրատառերի միջից, ապա՝ փոքրատառերը մեծատա-

ների միջից:

2. Քարտեր, որտեղ նրանք պետք է ընդգծեն իրար նման տառերը:

Օրինակ՝ **ա, պ, ս, ի, խ, ք, ու, ո, ք, ք, զ, չ, լ, ք, թ:**

3. Գտնել ձեռագիր տառերի մեջ տպագիր տառերը և հակառակը:

4. Իրարից հեռու գրված կամ խառն դասավորված տառերից կազմել բառեր: Օրինակ՝ **տ ու ն, ծ ա ո, մ ա յ ր, մ ու կ,**

ջրու, հցա, քեծ, ուռ, լսյու, ույնգ

5.1 Իրարից հեռու գրված կամ խառն դասավորված տառերի մասնիկներից ստանալ տառեր. երեխաներին օգնելու համար կարելի է համարակալել տառի յուրաքանչյուր մասնիկը:

5.2 Իրարից հեռու գրված կամ խառն դասավորված տառերից ստանալ բառեր. երեխաներին օգնելու համար կարելի է համարակալել յուրաքանչյուր բառի տառերը

5.3 Խառն դասավորված բառերից ստանալ նախադասություններ. կարելի է համարակալել բառերը:

6. Ուշադիր դիտել և կարդալ բառերը, մինևսույն բառաշարքում գտնել և մատիտով օղակի մեջ վերցնել ավելորդ բառը.

փուն, փուն, փուն, շուն, փուն, գույն, բույն, գույն, գույն, գույն,

6.1 Ուշադիր դիտել քառակուսու մեջ գրված բառերը ու տրված բառաշարքում գտնել գրությամբ դրան նման բառերը.

Արագ

ուրագ, արագ, ուրագ, արագ

Նավ

լավ, կավ, հավ, ցավ, նավ,

Ակնոց

թիկնոց, վզնոց, ակնոց, թնոց,

7. Ցուցադրվում է նախ՝ մեկ ապա՝ միաժամանակ երկու-երեք բառաքարտ, երեխաները պետք է ուշադիր նայեն, կարդան և մտապահեն այդ բառերը, այնուհետև փակեն աչքերն ու ասեն, թե ո՞ր

բառն են մտապահել:

8. Բառը մի քանի անգամ կրկնելուց հետո ավելացվում է այդ բառին հնչողությամբ մոտ մի նոր բառ: Երեխաները պետք է լսողական ուշադրությամբ և հիշողությամբ տարբերակել, ապա, համեմատելով նախապես լսած բառի հետ, գտնել ավելորդ բառը

Օրինակ՝ **դուռ-դուռ-դուռ-դուռ-նուռ, հաց-հաց-հաց-թաց-հաց բույս-լույս-լույս-լույս-բույս սունկ-սունկ-փունկ-սունկ:**

9. Լսել և ձեռքերով ցույց տալ **մեծ - փոքր, բարձր-ցածր, վերև-ներքև, կարճ - երկար, շափ-քիչ** բառերի նշանակությունը:

10. Ուշադիր լսել և հարցերին պատասխանել՝ ցույց տալով գործողությունը:

Դերձակը կոճակ է կարում, իսկ մեքենավարը՝

Ձմերուկը նման է գնդակի, իսկ սեխը՝

Գնդակը կլոր է, իսկ գիրքը՝

Օդանավը թռչում է օդում, իսկ գնացքը՝

Նավը լողում է ջրում, իսկ օդապարիկը՝

Ֆուտբոլը խաղում են գնդակով, իսկ շախմատը՝

Կավձով գրում են այսպես, իսկ գրիչով:

11.1 Գտնել բառի «կորած» տառը:

Դու. - դուռ, դու Գե. -

Թե. - թել, թեյ, թեժ Նա. -

Կարա.- կարագ, կարաս, կարապ Մե. -

11.2 Քարտեր, որոնցում գրված են բառերի առաջին վանկերը, պետք է այդ վանկերով կազմել բառեր և գրել՝ օգտվելով բերված օրինակներից:

Օրինակ՝ գաթա, գոլի, կամար, կոշիկ, քամի, քոթոփ:

գա- _____ կա- _____ քա-
_____ գո- _____ կո- _____
քո- _____

12. Փոխել տրված բառերի սկզբնա-

տառերը և ստանալ նոր բառեր: **Օրինակ, գանձ–դանձ–սանձ,**

սարդ, ծառ, մայր, քուն, մուր, կաթ, մուկ, լույս, սև:

13. Երեխաներն ասում են բառեր, որոնք գրվում են գրատախտակին: Այնուհետև, հերթականությամբ ծածկելով յուրաքանչյուր բառի մի հատվածը, երեխաները պետք է կռահելով կարդան դրանք: **Օրինակ՝ քոնածառ, ծաղիկ, ձմերուկ, պայուսակ, պաղպաղակ, արագիլ:**

Այսպիսով՝ կարող ենք ասել, որ հետազոտության ընթացքում մեր կողմից

մշակված գրավոր խոսքի խանգարումների շտկմանն ուղղված վարժությունների ու առաջադրանքների արդյունավետ կիրառումը մայրենիի ուսուցման գործընթացում նպաստել են հատուկ (օժանդակ) դպրոցի տարրական դասարաններում սովորողների գրավոր խոսքի խանգարումներ ունեցող երեխաների կարդալու և գրելու կարողությունների, մասնավորապես, հնչության զործընթացների, տեսատարածական պատկերացումների ձևավորմանն ու զարգացմանը:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

1. Ռ. Ն. Ագարյան, Ա. Ռ. Չարչյան, Դիսլեքսիան և աչքի տեսաշարժողական գործառնությունները: Մանկավարժություն: Գիտամեթոդական ամսագիր 8, Երևան, 2013, էջ 27–37:
2. Ա. Ռ. Չարչյան, Կարդալու կարողության ձևավորման գործընթացի փուլային առանձնահատկությունները – Հատուկ կրթություն: Գիտամեթոդական տեղեկատու, Եր., 2009, էջ 39–54:
3. Ա. Ռ. Չարչյան, Գրավորի և ընթերցանության խանգարումներ առաջացնող մի քանի պատճառ – Պրոֆեսոր Ա. Տեր–Գրիգորյանի ծննդյան 80–ամյակին նվիրված գիտաժողովի նյութեր, Եր., 2009, էջ 108–116:
4. Ա. Ռ. Չարչյան, Հատուկ (օժանդակ) դպրոցի սովորող գրավոր խոսքի խանգարումներով դպրոցականների խաղային ուսուցման ընդհանուր բնութագիրը – Շտկողական մանկավարժություն: Մանկավարժական միտք, «Տաթև գիտակրթական համալիր» 1–2, Եր., 2011, էջ 247–254:
5. Ա. Ռ. Չարչյան, Հատուկ (օժանդակ) դպրոցի սովորողների կարդալու և գրելու կարողությունների ձևավորման խնդիրների վերլուծություն – Շտկողական մանկավարժություն: Մանկավարժական միտք: «Տաթև գիտակրթական համալիր» 3–4, Եր., 2011, էջ 235–240:
6. Ա. Ռ. Չարչյան, Հատուկ (օժանդակ) դպրոցների կրթական չափորոշիչների պահանջները հաղթահարելու խնդրի շուրջ – Հովհ. Թումանյանի անվան ՎՄԻ: ՀԱՆՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ԳԻՏԱԺՈՂՈՎԻ ՆՅՈՒԹԵՐԻ Բ (հասարակագիտական պրակ), Վանաձոր 2011, էջ 314–329:
7. Аксенова А. К., Методика обучения русскому языку в специальной (коррекционной) школе: учеб. для студ. дефектол. фак. педвузов. — М.: Гуманитар. изд. центр ВЛАДОС, 2004. — 316 с.
8. Выготский Л. С., Мышление и речь //Избранные психологические исследования. М.: Изд-во АПН РСФСР, 1956. — 519с.
9. Корнев А. Н. Нарушения чтения и письма у детей.—СПб.: Речь, 2003 — 336с.
10. Костромина С. Н., Нагаева Л. Г., Как преодолеть трудности в обучении чтению. Упражнения, задания, конспекты занятий. Москва, 2006, —240с.
11. Лалаева Р. И., Нарушение речи и пути их коррекции у младших школьников. С–Пб.: Союз, 1998. — 222 с
12. Лурия А. Р., Очерки психофизиологии письма. / А. Р. Лурия. М.: Изд-во Акад.пед.наук. 1950. —352с.
13. Прищепова И. В., Дизорфография младших школьников: Учебно–методическое пособие.—СПб.: КАРО, 2006–240с.

ОСНОВНЫЕ ПОДХОДЫ КОРРЕКЦИИ НАРУШЕНИЯ ПИСЬМЕННОЙ РЕЧИ В
ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ РОДНОГО ЯЗЫКА У УЧАЩИХСЯ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ
С НАРУШЕНИЯМИ УМСТВЕННОГО РАЗВИТИЯ

АННА ЧАРЧЯН

*Преподаватель факультета специального образования кафедры логопедии и восстановительной
терапии, научный работник образовательно-исследовательского центра шахмат Армянского
Государственного Педагогического Университета им. Хачатура Абовяна*

В статье представлены теоретические обоснования методов и средств коррекции нарушения письменной речи у учащихся начальных классов в вспомогательной школе, а также обоснование эффективности подходов коррекции у учеников с нарушениями письменной речи. В тексте приводятся также упражнения и задания для коррекции нарушения письменной речи у учащихся начальных классов в вспомогательной школе.

THE ESSENTIAL CORRECTIONAL WAYS OF WRITING DISORDERS OF PRIMARY
SCHOOLCHILDREN WITH MENTAL DEVELOPMENT DISORDERS IN NATIVE
LANGUAGE TEACHING PROCESS

ANNA CHARCHYAN

*Armenian State Pedagogical University after Khachatur Abovyan Chair of Speech and Rehabilitation
Therapy , Lecturer, Researcher at the Chess Educational Research Center*

The article touches upon the theoretical rationale of writing disorders correction means and methods of primary schoolchildren studying at special (auxiliary) schools, the analytical description of general correctional methods and approaches of writing are also being introduced. Games, tasks and exercises directed towards the correction of writing disorders of primary schoolchildren studying at special (auxiliary) school are also thoroughly introduce in the work.